

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΘΕΜΑ:
ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΣΥΛΛΑΒΩΝ – ΤΟΝΙΣΜΟΣ

Δανάη Γεωργιάδου, Σύμβουλος Λατινικών, Β.Δ.
Μ.Α. στην Κλασική Φιλολογία

Υπεύθυνος ΕΜΕ: Παύλος Δαπόλας

Ποσότητα συλλαβών – Τονισμός της Λατινικής γλώσσας (ΛΓ σελ. 6-9)¹

Συλλαβές – Ποσότητα συλλαβών

- ✓ Τα 6 φωνήεντα είναι όλα δίχρονα, δηλαδή το ίδιο φωνήεν άλλοτε είναι μακρό (*longa*) κι άλλοτε βραχύ (*brevis*) (*ā-ǎ, ī-ĭ* κτλ): *felīcis – homīnis, delēre – opĕris*
- ✓ Οι 4 δίφθογγοι (*ae, au, eu, oe*) είναι πάντοτε μακρές: *nauta, saevus*.

Κανόνες τονισμού

(Στη Λατινική δεν υπάρχει σημείο του τόνου. Όπου χρειάζεται, μέχρι να μάθουμε να τονίζουμε σωστά, χρησιμοποιούμε το σημείο του τόνου της Ελληνικής στα πρώτα μαθήματα.)

- 1) Οι δισύλλαβες λέξεις τονίζονται πάντα στην παραλήγουσα:
donum (dónum), pater (páter), lego (légo)
- 2) Στις πολυσύλλαβες λέξεις η θέση του τόνου καθορίζεται από την παραλήγουσα:
 - αν η παραλήγουσα είναι μακρά (*longa*), φύσει ή θέσει, τονίζεται:
delēte (deléte), venīsti (venísti), libertātis (libertátis)
 - αν η παραλήγουσα είναι βραχεία (*brevis*), ο τόνος μετατίθεται στην προπαραλήγουσα:
dicite (dícite), scribĕre (scríbĕre), homīnis (hómīnis)

Η ποσότητα της παραλήγουσας: Πώς καθορίζεται;

- 1) **Κανόνες:**
 - ✓ είναι **μακρά** η συλλαβή που έχει δίφθογγο ή μακρό φωνήεν: *nauta, diaeta, amāre*
 - ✓ είναι σχεδόν πάντοτε **βραχεία** η συλλαβή όταν φωνήεν ακολουθείται από άλλο φωνήεν (*vocalis ante vocalem corripitur*) ή όταν φύσει βραχύ φωνήεν ακολουθείται από ένα απλό σύμφωνο: *aerarĭum (aerárĭum), habĕo (hábeo), proxĭmus (próximis)*²
 - ✓ είναι **μακρά** η συλλαβή που έχει φωνήεν πριν από δύο ή τρία σύμφωνα ή πριν από ένα διπλό: *adiumentum (adiuméntum), magistri (magístri), ingrĕssus (ingrĕssus), āxis (áxis)*
 - ✓ είναι «**κοινή** ή **αδιάφορη**» η ποσότητα συλλαβής, αν το φωνήεν ακολουθείται από δύο σύμφωνα, εκ των οποίων το πρώτο άφωνο και το δεύτερο υγρό: *tenĕbrae, tenēbrae*
- 2) Άλλα βοηθητικά στοιχεία:

¹ Οι παραπομπές είναι από τη **Λατινική Γραμματική** του Α. Τζαρτζάνου, ΟΕΔΒ, 1997 (συντομογραφία ΛΓ).

² Όπου υπάρχει απόκλιση από τον κανόνα αυτό, η ποσότητα της παραλήγουσας κανονικά δίνεται: *raupertātis, uxōris*

- ✓ στις λέξεις που προέρχονται από την ελληνική γλώσσα, οι συλλαβές διατηρούν την ποσότητα που έχουν στην ελληνική, π.χ.:

Europa (*Európa*, <Ευρώπη), Homērus (*Homérus*, <Όμηρος), Epicurēus (*Epicurēus*, <Επικούρειος)

αλλά:

Helēna (*Hélena*, <Ελένη), epistūla (*epístula*, <επιστολή), scorūlus (*scópulus*, <σκόπελος)

- ✓ υπάρχουν κάποιοι γραμματικοί τύποι, οι οποίοι έχουν σταθερή την ποσότητα της παραλήγουσας, π.χ.

ρήματα: α' πληθ. οριστ. ενεστ. α' συζ.: amāmus

α' πληθ. οριστ. ενεστ. γ' συζ.: legīmus

απαρέμφ. ενεστ. α' συζ.: parāre

απαρέμφ. ενεστ. β' συζ.: delēre

απαρέμφ. ενεστ. γ' συζ.: dicēre

απαρέμφ. ενεστ. δ' συζ.: venīre

οριστ. υπεραστ.: amavēram, amavēras

α' πληθ. υποτ. υπεραστ.: duxissēmus

ονόματα: γεν. πληθ. α' και β' κλ.: mensārum, populōrum, magnōrum

- ✓ η συλλαβή που προέρχεται από τη συναίρεση άλλων φωνηέντων είναι πάντοτε μακρά, π.χ.:

exclūdo (<claudio), cōgo (<co-ago)

Ενδεικτικές δραστηριότητες (για την τάξη ή / και το σπίτι)

1. Δίνονται οι πιο κάτω λέξεις:

α) να τις τονίσετε και να τις διαβάσετε μεγαλοφώνως

β) να δικαιολογήσετε την απάντησή σας

pugna _____

felīces _____

iudīcis _____

terra _____

hominībus _____

iūdex _____

musa _____

2. Δίνονται οι πιο κάτω λέξεις:

α) να βρείτε την ποσότητα της παραλήγουσας, να τις τονίσετε και να τις διαβάσετε μεγαλοφώνως

β) να δικαιολογήσετε την απάντησή σας

habueram (οριστ. υπερασ.) _____

mensarum (γεν. πληθ. α' κλ.) _____

scribere (απαρέμφ. ενεστ. γ' συζ.) _____

Herodotus _____

Helena _____

sedeo _____

agressus _____

adiuvare (απαρέμφ. ενεστ. α' συζ.) _____

imperium _____

laetitia _____

armorum (γεν. πληθ. β' κλ.) _____

iustitia _____

legisti (οριστ. παρκακ.) _____

puella _____

Graecia _____

Corinthus _____

Ephesus _____

fuerat (οριστ. υπερασ. sum) _____

admonui _____

poeta _____

amavissem _____

comoedia _____

populus _____

audire _____

3. Να διαβάσετε από το βιβλίο σας το κείμενο του --- μαθήματος ακολουθώντας τους κανόνες τονισμού.

4. Να διαβάσετε τα πιο κάτω κείμενα ακολουθώντας τους κανόνες τονισμού.

T. Gracchus regnum occupare conatus est, vel regnavit is quidem paucos menses. Num quid simile populus Romanus audierat aut viderat? Hunc etiam post mortem secuti amici et propinqui quid in P. Scipione effecerint, sine lacrimis non queo dicere.

Cic., *De amicitia*, 41

Erat Italia tum plena Graecarum artium ac disciplinarum studiaque haec et in Latio vehementius tum colebantur quam nunc iisdem in oppidis et hic Romae propter

tranquillitatem reipublicae non negligebantur. Itaque hunc et Tarentini et Regini et Neapolitani civitate ceterisque praemiis donarunt, et omnes qui aliquid de ingeniis poterant iudicare cognitione atque hospitio dignum existimarunt.

Cic., Pro Archia poeta, 5